

KİŞİNİN DOKUNULMAZLIĞI VE MEŞRU SAVUNMA

Yazan: Emekli Savcı Avukat
Şeref YAMAN

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 17. maddesi kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığını güvence altına almak için "herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." demektedir.

Kişinin maddi varlığına vücut tamamıyeti ve mülkiyet hakkı dahil olduğu gibi manevi varlığına şeref ve haysiyeti, sırtı ve namusu gibi kavramlar örnek olarak gösterilebilir.

Kişinin cismani varlığı ceza yasalarıyla teminat altına alınmış olduğu gibi Mülkiyet hakkı da yine anayasasının 35. maddesine göre teminat altına alınmış bu hak ayrıca Medeni Kanunun 618 inci maddesi ile teyit ve takviye olunmuştur. Bütün bu kanuni garantilere rağmen kişi ekseriye kanunu uygulayanların yardımlarından mahrum olabilir. Başka bir deyimle şahsına veya malına vukubulacak tecavüzleri o anda deffetmediği takdirde her şeyin bitmiş olabileceği anlar da vardır. Bu gibi hallerde kolluk yardımından da mahrum olabilir. Bu durumda ne yapabileceğini yine kanun tayin etmiş bulunmaktadır.

Türk Ceza Yasasının 49/2. maddesi "gerek kendisini gerek başkasının nefsine veya ırzına vukubulan haksız bir taarruzu filhal def-i zaruretinin bais olduğu mecburiyetle bir kimsenin kendisini savunmasına izin vermekte olup hasıl olacak suçtan dolayı o kimseyi sorumlu tutmamaktadır.

Yukarıda izahına çalıştığımız bu taarruz mülkiyet hakkına karşı vaki olduğu takdirde Medeni yasa da 894. maddesinde zilyedin bütün gasp ve tecavüz fiillerini kuvvet kullanarak defetmek hakkına haiz olduğunu açıkça beyan etmektedir. Bu hususta T.C. Yasasının 461. maddesini I. bendinde gasp fiillerine karşı kişinin kendisini savunmasından dolayı kanunun ceza veremeyeceğini açıkça göstermektedir.

İnsan toplumsal bir varlıktır. Toplumun en küçük ünitesi ailedir. Aile bütün dertleri ve bütün neşesi ile bir evde yaşar. Bu nedenle konutun bir aile için önemi çok büyüktür. Anayasamız 21. maddesinde "Kimsenin konutuna dokunulamıyacağını, kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça, kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz, buradaki eşyaya el konulamaz demektedir.

Ceza yasasının 193. maddesi gündüz ve gece sahibinin rızası olmaksızın konuta girmenin suç olduğunu belirtmiş ve aksine hareket edenlere cezalar tayin etmiştir.

T.C. Y.sının 461 inci maddesinin 2. bendinde ayrıca konutta bulunan aile fertlerinden herhangi birini hedef alacak ve o kişinin emniyeti şahsiyesince aklen varit bir endişe ve havfı ciddi mevcut olduğu takdirde kişi bu tecavüzü defedecek bu eyleminden dolayı yaralama veya ölüm vuku bulunduğu takdirde ceza görmeyecektir.

Anadolunun Karadeniz bölgesinin kırsal kesiminde arazi ormanlarla kaplı ve ekime müsait arazide son derece dardır. Bu nedenle bölge sakinleri çoğunlukla ormandan tarla açmakta ve açtığı yerin bir köşesine ev yaparak ailesi ile birlikte oturmaktadır. Böylece birbirlerinden kilometrelerce uzak evlerden kurulu köyler teşekkül etmekte bu köylerin genel güvenliğinin korunmasında mümkün olamamaktadır. Böyle bir yerde kendisini yalnız hissedenden kimse kendi güvenliğini bizzat kendisinin sağlaması düşüncesiyle silahlanmaktadır.

Uzun bir hizmet süresi verdiğimiz bu bölgelerde sık sık T.C.Y.sının 461. maddesinin 2.bendine uyan olaylarla karşılaştığımız için bu bende meslek arkadaşlarımız arasında kısaca (Havfı ciddi) ismini koymuştuk. Bu nedenle kişi dokunulmazlığı kavramını izah ederken bu konuya biraz daha ehemmiyet vermek lüzumunu hissetmiş bulunmaktayım.

Yasada aynen "Bir şahsın evine veya içinde adam oturur sair her türlü bina ve müçtemilâtına merdiven kurup çıkanları veya duvarını delenleri veya kapısını kıranları vehayut iş bu mebanî ve müçtemilâtına, ateş koyanları - bu fiiller gece vakti olmak veya gündüz olsa bile hane ve bina müçtemilâtı, ücra bir mahalde bulunmak şartı ile içinde ikamet edenlerin emniyeti şahsiyelerince aklen varit bir endişe ve havfı ciddi mevcut olduğu takdirde defetmektir." denilmektedir.

Maddeden açıkça anlaşılacağı üzere a) Hane ve müçtemilâtına bir tecavüz vuku bulacak, b) Bu tecavüz haneye merdiven kurup çıkma, içeriye girmek için duvarını delmek veya kapısını kırmak,veya hane ve müçtemilâtında yangın çıkarmak şeklinde olacak, c) Bu fiiller gece vakti işlenecek, gündüz olsa bile bina ücra bir mahalde bu-

lunacak d) Bu saldırıların bina içinde bulunanlarda şahsi emniyetlerini tehlikeye düşürecek aklen varit bir endişe ve ciddi korku meydana getirmesi de olayın manevi unsurunu teşkil etmektedir. Hakim sanığın aklen varit bir endişe ve ciddi korkuya kapıldığını olayın oluş tarzı sanıkla maktul arasında olaydan evvel geçen ve düşmanlıklarının nedenini teşkil eden olayları değerlendirmek suretiyle serbestçe tayin edecektir.

Bazı müellifler T.C.Y.sının 49/2 maddesinde tarifini bulan meşru savunma müessesesinin varlığı karşısında T.C.Y.sının 461 inci maddesinin 2 bendindeki bu savunma tarzının fuzuli olduğunu iddia etmekte iselerde bazı müellifler hem şahsa ve hemde mala matuf olan bu taarruzun karma bir meşru savunma olduğunu belirtmektedirler.

Yukarıda temas ettiğimiz gibi Medeni Kanunun 894. maddesi zilyede bütün tecavüz ve gasp fiillerini defetmek için kuvvet kullanma yetkisini bahşetmekte, borçlar kanununun 52. maddesi meşru müdafaa halinde mütecavizin şahsına veya mallarına yapılan zarardan dolayı tazminat lazım gelmeyeceği belirtilmekte kişinin malını ve canını meşru olarak savunması hukuki yönden de teminat altına alınmaktadır.

T.C.Y.sının 49/2. maddesinde belirtilen meşru savunmada bazı unsurların tekevvün etmemiş olması sanığı cezai sorumluluktan tam olarak kurtaramayacağı gibi 461 inci maddenin 2 bendindeki savunma tarzının unsurlarının tam tekevvün etmemesi halinde de sanık kendisini cezadan kurtaramayacaktır. Maddenin 3. bendinde kapı kırmak duvar delmek, fiillerinin faillerini defa için 2 numaralı bentte yazılı şartlar mevcut bulunmamış olduğu halde asıl fiile mürettep ceza, ağır hapis, hapse tahvil olunmak üzere üçte birden yarısına kadar indirilir. Örneğin saldırıya uğrayan evin meskun mahalde bulunması ve saldırının gündüzün vaki olması, saldırının şahsın emniyeti şahsiyesince aklen varit olmayacak derecede bir endişe veya hafvı ciddi yaratmaması, şahsın sadece bir kuruntu neticesinde suçu işlemiş bulunması hallerinde fail tahfif edilmiş bir cezaya mahkum olacaktır.

Netice olarak kişinin dokunulmazlığı Anayasa, Medeni Hukuk ve Ceza Hukuku tarafından teminat altına alınmış ve vatandaşların bu hürriyetlerinin tecavüzlere karşı korunması bizzat kolluk kuvvetlerinin gözetimi altında bulunmasına rağmen bu gözetiminde çok zaman etkili olamayacağı düşüncesi ile yasa koyucu şahsın belli unsurlar gerçekleştiği takdirde kendi kendisini bizzat korumasına da izin vermiş bulunmaktadır.

YETKİLİ SENDİKANIN BELİRLİNMESİ SORUNU

Av. Suleyman AVKAN

GİRİŞ

Toplu iş ilişkilerinde yeni bir dönem başlamakta, 3.5 yıllık bir aradan sonra serbest toplu pazarlık düzenine yeniden dönülmektedir. 15.7.1963 tarih ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasasının yürürlüğü girmesiyle başlayan serbest toplu pazarlık düzeni, 12.9.1980 tarihinden sonra askıya alındı. 24.12.1980 tarih ve 2364 sayılı Süresi Sona Eren Toplu İş Sözleşmelerinin Sosyal Zorunluluk Hallerinde Yeniden Yürürlüğü Konulması Hakkındaki Yasa ile zorunlu tahkim düzeni getirildi. Sözü edilen yasanın yürürlüğe girmesinden sonra süresi sona eren toplu iş sözleşmeleri Yüksek Hakem Kurulu'na yenilendi. Bu arada bilim adamlarının görüş ve önerileri de alınarak toplu iş ilişkilerini düzenleyen yeni yasa tasarıları hazırlandı.

Tasarılar daha sonra kamuoyuna sunuldu. Bilimsel çevrelerde, işveren kuruluşlarında ve faaliyetleri durdurulmamış olan işçi kuruluşlarında tartışıldı. Tartışmalardan sonra yeniden değerlendirilen tasarılar, 5.5.1983 tarihinde Milli Güvenlik Konseyi'nce kabul edilerek, 7.5.1983 tarihli 18040 sayılı Resmi Gazete'de 2821 sayılı Sendikalar Yasası ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası olarak yayımlandı ve yürürlüğe girdi.

Bu iki yasayla, 12.9.1980 tarihinden önceki döneme yeniden dönülmesini engelleyici önlemler alınmıştır. Geçmişte ortaya çıkan sorunların bir daha doğmaması; doğabilecek yeni sorunların çözümlenebilmesi için – 274 ve 275 sayılı yasalara göre– yeni ve değişik kurallar getirilmiştir. Yapılan değişikliklerin tümünü, bir dergi yazısının sınırları içinde ele almak olanaksızdır. Bu yüzden, güncel bir sorun da olması nedeniyle "yetkili sendikaların belirlenmesi" konusunda getirilen değişiklikler üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

275 sayılı yasanın yürürlükte kaldığı on yedi yıllık uygulama boyunca en büyük sorun, yetkili sendikaların belirlenmesinde ortaya çıkmış; gerek yönetsel gerekse yargı organlarınca değişik bir çok yöntem denenmesine karşın, hileli uygulamaların bir türlü önü alınmamıştır (1). İşyerlerindeki üye çoğunluğuna sahip sendikalar yetki alamazlarken, azınlık sendikaları, kimi zamanda bir tek üyesi bile olmayan sendikalar yetki alarak toplu iş sözleşmeleri bağlayabilmişlerdir. Bu durum, işyerlerinde huzursuzlukların doğmasına